

МОДЕЛЬ ТА ЗМІСТ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто проблему управління якістю підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи. Подано модель моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи. Зміст моніторингових досліджень визначають напрями, які характеризують якість умов, якість організації та результату.

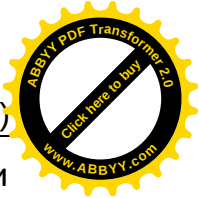
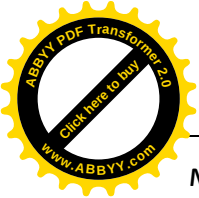
Ключові слова: модель, моніторинг, якість.

Постановка проблеми. Упровадження моніторингових технологій у процес управління передбачає створення моделі моніторингу, розробки апарату та технологій вимірювання й оцінювання стану якості підготовки з іноземної мови учнів у загальноосвітній школі за визначеними показниками.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Основою щодо нашого дослідження є роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, що визначають різні аспекти проблеми моніторингу в освіті: Д. Уїлмс (1995); В. Репкін, Г. Репкіна, Є. Заїка (1995); О. Орлов (1996); О. Дахін (1997); А. Майоров (1998); Н. Вербицька, В. Назаров, В. Бодряков (1999); С. Шишов, В. Кальней (1999, 2000); С. Сіліна (2001); Н. Кулемін (2001); Д. Матрос (2001); А. Тайджман, Н. Послтвейт (2003); Т. Строкова (2003); С. Хохлова: моніторинг якості шкільної освіти (2003); О. Локшина (2004); З. Рябова (2004); О. Касьянова (2004); Г. Єльнікова (2005); О. Севрук, Є. Юніна (2005); А. Пульбере (2005); Т. Лукіна (2005); О. Ляшенко (2005); І. Маслікова (2005); Н. Байдацька (2007); Є. Хриков (2007); Г. Сухович (2008); В. Приходько (2009, 2010) та ін.

Мета статті – розробити модель та визначити зміст моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи.

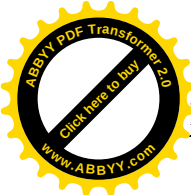
Виклад основного матеріалу. Метод моделювання передбачає створення певної моделі із заданими характеристиками об'єкта, що досліджується, що має особливе значення в управлінні в контексті системного підходу. Моделювання дозволяє вивчити властивості об'єкта та спрогнозувати його подальший розвиток. У методології дослідження і теорії моделювання існує кілька визначень поняття «модель»: 1. Модель як об'єкт, що має схожість із прототипом та слугує засобом опису, пояснення та прогнозування [2, 73]. 2. Модель як інформаційне зображення об'єкта, що містить його ключові риси, відповідає його структурі та відображає системні зв'язки [3, 177]. 3. Модель як уявна або

матеріально реалізована система, яка, відображаючи чи відтворюючи об'єкт дослідження, здатна замінити його так, що вона сама стає джерелом інформації про об'єкт пізнання [4, 116]. 4. Модель як аналог, «замінник» об'єкта-оригіналу, який у пізнанні та практиці слугує для отримання та розширення знання (інформації) про оригінал з метою конструювання оригіналу, перетворення або управління ним [1, 106]. Зазначені тлумачення цього поняття та його сутнісні ознаки дозволяють розглядати модель моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи, по-перше, як джерело інформації, що забезпечує реалізацію механізмів зворотного зв'язку, по-друге, як відображення існуючих системних зв'язків, по-третє, як основу щодо управління якістю підготовки з іноземної мови у ЗНЗ, коригування та прогнозування її подальшого розвитку. У літературі з методології наукових досліджень науковці виділяють різні типи, форми та класи моделей: *предметні та знакові* (О. Крушельницька); *фізичні, ідеальні, уявні* (наочні: гіпотетичні, аналогові, макетовані; символічні: описові, графічні; та математичні: комп'ютерні) (П. Образцов); *статистичні та динамічні; аналітичні та алгоритмічні; математичні; з програмним, оптимізаційним та імітаційним управлінням* (Д. Стеченко); *фізичні, математичні, природні* тощо (Г. Цехмістрова); *матеріальні та ідеальні* (А. Баскаков).

Побудова моделі має на меті створення системи моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів у загальноосвітній школі, що має включати його основні характеристики, відповідати меті, етапам, відображати існуючі зв'язки та включати механізм реалізації. Відповідно характерною ознакою моделі моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів у ЗНЗ має бути відстеження основних параметрів процесу іншомовної освіти в загальноосвітній школі за показниками, що визначають якість підготовки з іноземної мови учнів у школі та забезпечують ефективність процесу управління.

Моделювання та використання розробленої моделі, її реалізація, на думку науковців, пов'язані з прогнозуванням. Модель забезпечує прогноз на основі аналізу стану якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи, систематичного збирання інформації за показниками, визначення тенденцій та закономірностей розвитку. Основним завданням моніторингу має бути довготривале спостереження за процесом підготовки з іноземної мови учнів у загальноосвітній школі для визначення його відповідності нормам, стандартам, запланованому результату з метою ухвалення управлінського рішення. При цьому важливою умовою є комплексність, єдність, системність, взаємопов'язаність моніторингових

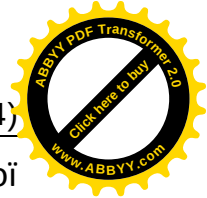
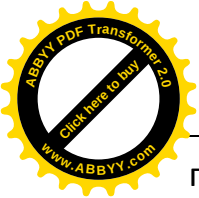
процедур з етапами та функціями управління якістю підготовки з іноземної мови учнів у ЗНЗ.

Модель моніторингу має визначати основні елементи системи управління якістю підготовки з іноземної мови учнів у ЗНЗ, функції управління якістю. Кожен з напрямів моніторингу є складовою загальної системи управління якістю в загальноосвітній школі, що у цілому впливає на процес підготовки учнів з іноземної мови. Розробка моделі моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи має відповідати основним вимогам до моделей та моделювання, а саме:

1. Відповідати стану розвитку управління якістю підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи.
2. Має забезпечувати ефективність управління якістю підготовки з іноземної мови учнів у всіх типах загальноосвітніх навчальних закладів.
3. Має включати набір засобів, етапи, алгоритм та програму реалізації.
4. Має бути орієнтована на систему управління якістю підготовки з іноземної мови учнів у загальноосвітньому навчальному закладі та включати необхідну для її реалізації інформацію, мати чіткий та доступний інструментарій для її реалізації.

Моніторинг в управлінні якістю підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи має бути спрямований на об'єкти, що зумовлюють якість: умови, процес організації та результат. Ці напрями включають *моніторинг якості умов, моніторинг якості організації, моніторинг результату*. Моніторинг якості умов має бути спрямований на відстеження показників якості фінансового, кадрового, матеріально-технічного та науково-методичного забезпечення освітнього процесу з іноземної мови. Моніторинг якості організації процесу має включати моніторинг якості навчання, моніторинг стану викладання предмета «Іноземна мова» в загальноосвітній школі. Моніторинг результату забезпечує зворотний зв'язок за показниками, що визначають досягнутий рівень володіння іншомовною комунікативною компетенцією учнями, досягнення мети, цілей та завдань у діяльності органів управління навчальним закладом щодо управління якістю підготовки з іноземної мови учнів та діяльності вчителя іноземної мови щодо досягнення цілей кожного етапу навчання.

Модель моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи має включати такі напрями: моніторинг якості фінансового забезпечення; моніторинг якості кадрового забезпечення; моніторинг якості матеріально-технічного забезпечення; моніторинг якості науково-методичної роботи; моніторинг якості навчання, стану викладання

предмета; моніторинг рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції. Реалізація моделі передбачає розробку **програми впровадження**, яка характеризує зміст моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи за критеріями та показниками кожного напрямку та містить певний алгоритм:

- 1) визначити цілі програми впровадження моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи;
- 2) визначити показники моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи;
- 3) визначити напрями моніторингу;
- 4) визначити предмет дослідження кожного напрямку;
- 5) визначити технологію отримання інформації та обробки результатів дослідження;
- 6) визначити методики проведення моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи;
- 7) розробити інструментарій для проведення моніторингу, обробки та зберігання інформації;
- 8) створити банк матеріалу щодо реалізації моніторингу;
- 9) визначити засоби забезпечення достовірності та об'єктивності отримання даних;
- 10) визначити суб'єкти реалізації моніторингу та їх обов'язки;
- 11) створити інформаційну базу моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів в ЗНЗ.

Змістовна лінія програми реалізації моделі моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи включає:

- Напрями моніторингу:

1. Моніторинг якості фінансового забезпечення освітнього процесу з іноземної мови у ЗНЗ. 2. Моніторинг якості кадрового забезпечення освітнього процесу з іноземної мови у ЗНЗ. 3. Моніторинг якості матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу з іноземної мови у ЗНЗ. 4. Моніторинг якості науково-методичної роботи з предмета «Іноземна мова». 5–6. Моніторинг якості навчання, стану викладання предмета «Іноземна мова». 7. Моніторинг рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції учнів у ЗНЗ.

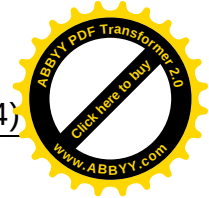
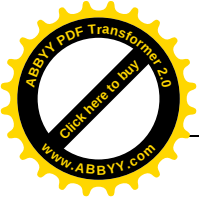
- Критерії та показники, що визначають якість:

1. Якість джерел фінансування (бюджетного та позабюджетного). Контингент учнів. Річний кошторис розрахунку на одного учня. Кількість навчальних годин за навчальним планом. Витрати на оновлення основних

фондів. Витрати на освітній процес з іноземної мови (фонд заробітної плати вчителів іноземної мови, оплата комунальних послуг, придбання навчально-методичного забезпечення, утримання кабінету іноземної мови, витрати на наукову та науково-методичну роботу, інноваційну діяльність). 2. Якісний склад педагогічних кадрів. Особисті та професійні якості. Професійна компетенція. Діяльність учителя іноземної мови. Результати діяльності вчителя іноземної мови. 3. Забезпеченість ЗНЗ документами, що визначають зміст іншомовної освіти. Наявність у ЗНЗ друкованих та екранно-звукових посібників. Забезпеченість ЗНЗ технічними засобами навчання. Наявність освітніх ресурсів у ЗНЗ. 4. Якість аналітичної діяльності (планування), зміст та результативність методичної роботи. 5–6. Якість мети та цілей навчання іноземної мови у ЗНЗ. Якість планування вчителем навчально-виховної роботи. Якість навчального процесу. Якість уроку іноземної мови. Інтерес учнів до предмета, мотивація. Наявність ефективної системи контролю. Стан виховної роботи з предмета. Стан ведення документації. Рівень навчальних досягнень учнів. Виконання навчальних програм, планів. Стан навчально-матеріальної бази. Самоосвіта вчителя. Робота з батьками. 7. Сформованість компетенцій відповідно до вимог програми, стандартів. Оволодіння іншомовним матеріалом (лексичним, граматичним, фонетичним), розвиток мовленнєвих навичок (аудіювання, читання, говоріння, письма), соціокультурної/соціолінгвістичної прагматичної компетенцій відповідно до тематики планування. Відповідність умінь і навичок рівню володіння мовою кожного етапу навчання: початкова школа (A1), основна школа (A1+), старша школа (B1+).

- Об'єкт дослідження;

1. Кошторис ЗНЗ. Документація ЗНЗ: навчальні плани, накази, звітна інформація. 2. Документація ЗНЗ: кадровий склад, планування та результати курсової підготовки, атестація, результати конкурсів, інформація про участь учителів у семінарах, конференціях тощо. 3. Робота методичного об'єднання вчителів іноземної мови. 4. Паспорт кабінету іноземної мови. Нормативні документи. Навчально-методичні комплекси. Оснащеність кабінету іноземної мови. Технологічна забезпеченість процесу підготовки з іноземної мови учнів у ЗНЗ. 5–6. Рівень сформованості умінь і навичок. Рівень навченості з іноземної мови. Результати атестацій. Результати конкурсів, олімпіад, ЗНО, виконання програм. 7. Результати тематичних, підсумкових атестацій, ЗНО.

- Діагностичний інструментарій дослідження;

1. Аналіз шкільної документації, статистичний аналіз, методи економічного аналізу, експертне оцінювання. 2. Аналіз документації, анкетування, аналіз порт фоліо, діагностика особистісних якостей вчителя, діагностика професійної підготовки учителя, методика вивчення задоволеності педагогів життєдіяльністю у ЗНЗ, спостереження, співбесіда, самоаналіз, аналіз плану та результатів курсової підготовки, аналіз результатів діяльності, кваліметрична модель, експертне оцінювання. 3. Аналіз документації. Експертне оцінювання. 4. Анкетування, співбесіда, самоаналіз, спостереження, експертне оцінювання, тестування, відвідування уроків та позакласних заходів, аналіз документації, вивчення результатів атестації. 5–6. Аналіз шкільної документації, статистичний аналіз, опитування, спостереження, відвідування уроків та позакласних заходів, анкетування, тестування, контрольні роботи, самооцінювання, експертне оцінювання тощо. 7. Відвідування уроків, тестування, контрольні зрізи; мовне портфоліо, аналіз шкільної документації.

- Суб'єкти моніторингу:

1. Органи управління ЗНЗ, експертна група, економічний відділ органів управління освітою різного рівня. 2, 3, 4, 5, 6, 7. Керівник ЗНЗ, заступник з навчально-виховної роботи, керівник МО вчителів іноземної мови, експертна група, методична служба.

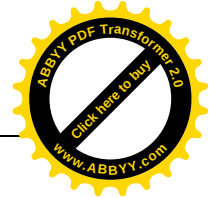
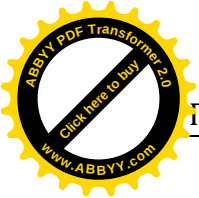
- Термін реалізації:

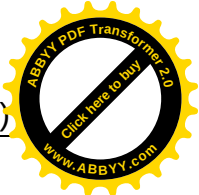
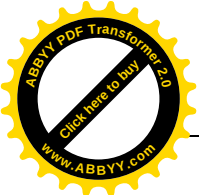
1. Два рази на рік. 2. Два рази на рік. 3. Два рази на рік. 4. Протягом року, один раз у семестр. 5–6. Протягом року, на кінець семестру, на початок навчального року, на кінець навчального року. 7. Протягом року, один раз у семестр, один раз на рік.

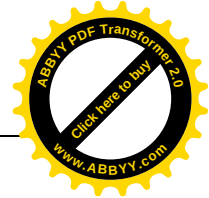
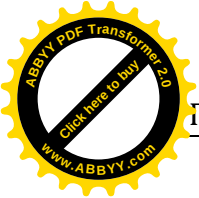
Кожна зі складових програми представлена у вигляді табл. 1, 2, 3.

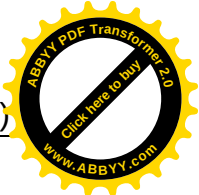
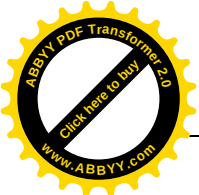
Висновки. Отже, моніторинг в управлінні якістю підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи спрямований на об'єкти, що визначають якість: умови, процес організації та результат. Модель моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи включає моніторинг якості фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу з іноземної мови у ЗНЗ, якості методичної роботи з предмета «Іноземна мова», якості навчання, стану викладання предмета, рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції.

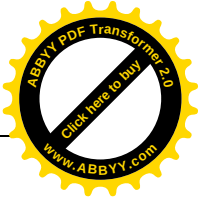
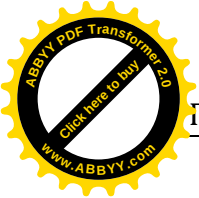
Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у дослідженні реалізації моделі моніторингу якості підготовки з іноземної мови учнів у загальноосвітній школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баскаков А. Я. Методология научного исследования / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – К. : МАУП, 2002. – 216 с.
2. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П. И. Образцов. – СПб. : Питер, 2004. – 268 с.
3. Стеченко Д. М. Методология наукових досліджень / Д. М. Стеченко. – К. : Знання, 2007. – 317с.
4. Цехмістрова Г. С. Методология наукових досліджень / Г. С. Цехмістрова. – К. : Слово, 2008. – 280 с.

РЕЗЮМЕ

Т. П. Мизерная. Модель и содержание мониторинга качества подготовки по иностранному языку учеников среднеобразовательной школы.

В статье рассмотрена проблема управления качеством подготовки по иностранному языку учеников общеобразовательной школы. Представлена модель мониторинга качества подготовки по иностранному языку учеников общеобразовательной школы. Содержание мониторинговых исследований определяют направления, которые характеризуют качество условий, качество организации и результата.

Ключевые слова: модель, мониторинг, качество.

SUMMARY

T. Mizerna. The model and content of monitoring of quality pupils' preparation in foreign language of secondary school.

The article is devoted to the problem of quality management of pupils' preparation in secondary school. The model of monitoring of quality pupils' preparation in foreign language in secondary school is presented in the article. Content of monitoring researches is determined by the directions which characterize quality of conditions, quality of organization and result.

Key words: model, monitoring, quality.